

ביהמ"ש החליט: מכל האמוניה בחיפה ייסגר עד סוף יולי

עם זאת, מילוי המכל עד לסגירתו יתאפשר באישור המשרד להגנת הסביבה והגורמים הביטחוניים

21:52 28.05.2017 מאת: אורה קובן

בית המשפט העליון החליט היום (א') כי מכל האמוניה בחיפה ייסגר לכל המאוחר בעוד כחודשיים - ב-31 ביולי. לפי המתווה שנקבע, תאושר הגעה חד פעמית של אוניה או אוניות למפעל של חיפה כימיקלים - בתנאי שהמשרד להגנת הסביבה והגורמים הביטחוניים הרלוונטיים יאשרו כי מילוי המכל ייעשה בבטיחות הראויה ובמגבלות הביטחוניות ויאפשר את ריקונו הסופי לא יאוחר מהמועד.

אישור המילוי מותנה בכך שחיפה כימיקלים תתחייב לבית המשפט עד 6 ביוני, כי לא תגיש בקשה נוספת למילוי המכל וכי תרוקן אותו סופית. אם תעשה כן, תאשר המדינה לבית המשפט שיתקיימו התנאים למילוי וריקון בטוחים של המכל.

עד לסוף יולי יושלמו הליכי ההתארגנות של הממשלה לאישור חלופות למפעלים אחרים, בהם אלה המעוניינים ביבוא במכלים קטנים. כמו כן ייבחנו האפשרויות העומדות בפני חיפה כימיקלים כמו סגירת המכל, יבוא באניות קטנות ופריקה ישירה למכלים קטנים. בנוסף הציע בית המשפט לבחון ייצור אמוניה על ידי חברת חשמל גם עבור צרכנים אחרים במשק. בהמשך מוצע שייבחן היתר לתעשיית הדשנים לייבא חומצה חנקתית במקום אמוניה, עד להקמת מפעל ייצור אמוניה בדרום - מהלך שיימשך כשלוש שנים.

השופט חנן מלצר קבע בהחלטתו כי מכל האמוניה מסוכן לציבור. לדבריו, "האמוניה היא חומר רעיל מאוד, ונוכח קירבתם הרבה של המסוף והמכל לאוכלוסייה המונה חצי מליון איש באזור חיפה, יש סיכון כי פגיעה ביטחונית או תקלה בטיחותית באלה עלולה להמיט אסון. זאת, לצד הסיכון הנובע מדליפה אפשרית, או מפגיעה באוניית האמוניה שהיתה פוקדת את נמל חיפה מדי חודש בערך". זו גם הסיבה שבגינה קבעו גורמי ממשלה מוסמכים במאי 2016, כי יש לסגור את המכל ולמצוא חלופות ליבוא האמוניה.

לגבי סבירות התרחשותו של אסון ציין מלצר כי גם לפי הגישה המקלה שהציגה חיפה כימיקלים, מספר הנפגעים עלול לנוע בין אלף ל-5,000, כאשר כאחוז מהם יקפח את חייו ואחרים יסבלו מנזק בריאותי עד כדי שיתוק. "מדובר בחשש לאסון בקנה מידה לאומי", קבע.

מלצר מתח ביקורת על חיפה כימיקלים, וציין כי היא פועלת ללא היתר בנייה וללא רישיון עסק. לדבריו, החברה לא עמדה בחלק מהתנאים שהושתו עליה בדיון באפריל השנה, שאמורים היו לאפשר התארגנות במשק. הוא חזר וקבע כי חיפה כימיקלים אשמה במצב אליו נקלעה, שכן לא נערכה מבעוד מועד והכינה חלופות יבוא. בכך דחה את טענת חיפה כימיקלים, לפיה על פי החלטת בית המשפט מ-2013 נותרו לה מספר שנים כדי להיערך לסגירת המכל.

גם המשרד להגנת הסביבה ומספר גורמי ממשלה ספגו נזיפה חוזרת, כאשר מלצר ציין כי

השלימו לכאורה עם המעמד המונופוליסטי של החברה ושינו מעת לעת את עמדותיהם בדיונים המשפטיים. לדבריו, בתחילה קבע היועץ המשפטי לממשלה כי האינטרס הציבורי מחייב את סגירת המכל. עם זאת, לאחר שראש הממשלה והממשלה נדרשו לנושא, חל שינוי בעמדת המדינה והיא ביקשה לתת למשק תקופת היערכות לפני ריקון המכל. מלצר קבע, כי הגורמים הממשלתיים היו נתונים ב"שבי רגולטורי".

החברות שביקשו להצטרף לערעור של חיפה כימיקלים, עשות אשקלון (חברה בת של תעש הממשלתית), כרומת, אקסטל, מפעלי קרור קר-פרי ופרסונה אינטרנשיונל ישראל, טענו כי החברה לא מימשה את האפשרות להביא אוניית אמוניה. לכן, קבע מלצר, ראוי לאפשר להן להצטרף להליך כדי לבסס תביעה אפשרית וסעדים נוספים נגד חיפה כימיקלים, בגין ניצול לרעה של מעמדה המונופוליסטי.

לגבי הפתרון לטווח ארוך של הקמת המפעל, אמר מלצר כי ראוי הוא מצב שבו יהיו לפחות שני יצרני אמוניה בישראל, כדי שהמשק והרגולטורים לא יהיו שבויים עוד, לכאורה, בידי המונופול.